

POSTANOWIENIE

Dnia 8 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Wojciechowski

w sprawie M. S. i in.,
oskarżonych o czyny z art. 258 § 1 k.k. i in.,
po rozpoznaniu na posiedzeniu bez udziału stron w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej
i Spraw Publicznych w dniu 8 marca 2023 r. wniosku oskarżonych
w przedmiocie wyłączenie sędziego Sądu Apelacyjnego w Łodzi P.U.
od udziału w sprawie o sygn. akt II AKa 385/19, w zakresie w jakim oskarżeni
kwestionują proces nominowania ww. sędziego na stanowisko Sądu Apelacyjnego
w Łodzi,

**na podstawie art. 26 § 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o
Sądzie Najwyższym pozostawia wniosek bez rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Pismem z 10 stycznia 2022 r. P. K., D. K., M. S. , T. P., K. S., D. Ż., Z. T., M. C. , K. K., M. K., M. P. oskarżeni o przestępstwo z art. 258 § 1 k.k. i in., złożyli wniosek o wyłączenie od orzekania w sprawie II AKa 385/19 sędziego Sądu Apelacyjnego w Łodzi P.U.

W uzasadnieniu oskarżeni wskazali, że w innych sprawach w stosunku do sędziego P.U. składano wnioski o wyłączenie od orzekania, ponieważ został on nominowany na stanowisko sędziego Sądu Apelacyjnego w Łodzi w 2021 r., a więc po powołaniu nowej KRS, która jest organem niekonstytucyjnym i powołanie na stanowisko sędziego Sądu Apelacyjnego przy udziale tej instytucji może być uznawane za niezgodne z prawem. Podnieśli także, że skoro powołanie na stanowisko sędziego nastąpiło w taki sposób i przy udziale takich organów, co do

których zachodzi wątpliwość czy gwarantują niezawisłość i niezależność sędziowską, to zachodzi wątpliwość, czy tak powołany sędzia Sądu Apelacyjnego P.U. gwarantuje, iż jest całkowicie niezależny i obiektywny. Do wniosku oskarżenia dołączyli wydruk postanowienia Sądu Najwyższego z 16 września 2021 r. wydanego w sprawie I KZ 29/21 na okoliczność stwierdzonych przez Sąd Najwyższy nieprawidłowości co do powołania na stanowisko sędziowskie pod rządami KRS powołanej w składzie po roku 2017 r. W dalszej części uzasadnienia, oskarżeni podnieśli okoliczności związane z tokiem postępowania, w szczególności kwestionując prawidłowość przesłuchania jednego ze świadków.

W dniu 17 lutego 2022 r. do Sądu Najwyższego wpłynęło pismo Sądu Apelacyjnego w Łodzi, przesyłające akta sprawy zgodnie z postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 14 stycznia 2022 r., w którym na podstawie art. 26 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 1904 ze zm., dalej: „u.SN”) przekazano wniosek oskarżonych o wyłączenie sędziego Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych celem nadania mu dalszego biegu.

W związku z postanowieniem Wiceprezes TSUE z dnia 14 lipca 2021 r. C-204/21 R (EU:C:2021:593), w którym Rzeczpospolita Polska została zobowiązana m.in. do zawieszenia stosowania art. 26 §§ 2, 4-6 ustawy o Sądzie Najwyższym przekazującego do wyłącznej właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego rozpoznawanie zarzutów braku niezawisłości sędziego lub braku niezależności sądu, zarządzeniem NR 3/2021 Prezesa Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 2021 r. wstrzymane zostało tymczasowo wydawanie zarządzeń o przydzieleniu spraw z wniosków lub oświadczeń dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma się toczyć postępowanie, obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego.

W wykonaniu Zarządzenia Przewodniczącego I Wydziału Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2022 r., wnioskodawcy zostali wezwani do wskazania w terminie 7 dni czy z uwagi na podniesione we wniosku o wyłączenie sędziego zarzuty, wnoszą o rozpoznanie

tegoż wniosku w trybie art. 26 § 2 u.SN, czy też w trybie przewidzianym w art. 42a § 3 i n. p.u.s.p.

Powyższe wezwanie odebrał D. Ż. oraz M. P., nie zajmując stanowiska w wyznaczonym terminie. Pozostali wnioskodawcy nie odebrali wezwania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. W myśl art. 26 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz. U. 2021, poz. 1904, ze zm., dalej: „u.SN”) do właściwości Sądu Najwyższego należy rozpoznawanie wniosków lub oświadczeń dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma się toczyć postępowanie, obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. Sąd rozpoznający sprawę przekazuje niezwłocznie wniosek Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych celem nadania mu dalszego biegu na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Przekazanie wniosku Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania.

Ustawą z 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2022, poz. 1259; dalej: „ustawa nowelizująca”), z dniem 15 lipca 2022 r. dodano do ustawy o Sądzie Najwyższym przepisy art. 29 §§ 4-25, regulujące instytucję tzw. testu niezawisłości i bezstronności. Podobny instrument został wprowadzony w tym samym czasie również m.in. w art. 42a §§ 3-14 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jedn. Dz.U. 2020, poz. 2072, ze zm., dalej: „p.u.s.p.”). Od strony procesowej, nowe instrumenty prawne, określone odpowiednio w art. 29 § 5 u.SN i art. 42a § 3 p.u.s.p., zostały tym samym ukształtowane jako środki, w ramach których można formułować zarzuty braku niezawisłości i bezstronności sędziego z powołaniem się na okoliczności towarzyszące jego powołaniu oraz postępowania sędziego po powołaniu, jeżeli w okolicznościach konkretnej sprawy może to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mającego (realny) wpływ na wynik sprawy z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionego oraz charakteru sprawy.

Należy zauważyć, że nowe instrumenty prawne, uregulowane odpowiednio w art. 29 § 5 u.SN i art. 42a § 3 p.u.s.p., zapewniają szersze gwarancje procesowe wnioskodawcy. Mechanizmy przewidziane w nowych przepisach wiążą się bowiem w szerszym wymiarze z gwarancjami konstytucyjnymi, takimi jak prawo do sądu, w tym prawo do dwuinstancyjnego postępowania i zaskarżenia niekorzystnego rozstrzygnięcia. Jednocześnie wprowadzenie tych instrumentów oznacza, że nie należy już do wyłącznej właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego rozpoznawanie zarzutów braku niezawisłości sędziego lub braku niezależności sądu. Zasadne było zatem zwrócenie się do wnioskodawców o wskazanie czy z uwagi na podniesione we wniosku o wyłączenie sędziego zarzuty, wnoszą o rozpoznanie tegoż wniosku w trybie art. 26 § 2 u.SN, czy też w trybie przewidzianym w art. 42a § 3 i n. p.u.s.p., ze wskazaniem, że brak stanowiska w wyznaczonym terminie będzie równoznaczny z wnioskiem o nadanie wnioskowi o wyłączenie sędziego biegu w trybie art. 26 § 2 u.SN.

Wnioskodawcy D. Ż. oraz M. P. nie ustosunkowali się do wezwania wykonującego Zarządzenie Przewodniczącego I Wydziału Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego z 19 września 2022 r. Pozostali wnioskodawcy nie odebrali wezwania. W świetle powyższego rozpoznanie przedmiotowego wniosku winno odbyć się na podstawie przepisów dotychczasowych, tj. na podstawie art. 26 § 2 u.SN.

2. Na podstawie art. 26 § 2 u.SN wniosek o wyłączenie sędziego podlega rozpoznaniu „na zasadach określonych w odrębnych przepisach”, a więc w sprawach karnych – na zasadach określonych w k.p.k., w tym w szczególności w art. 41-42 k.p.k. Wniosek taki należy do właściwości Sądu Najwyższego tylko wówczas, gdy jest oparty na wymienionych w art. 26 § 2 u.SN podstawach (1) braku niezależności sądu lub (2) braku niezawisłości sędziego. Natomiast zgodnie z art. 26 § 3 u.SN, tego rodzaju wniosek pozostawia się bez rozpoznania, jeżeli obejmuje ustalenie oraz ocenę zgodności z prawem powołania sędziego lub jego umocowania do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości.

3. Art. 26 § 2 zdanie pierwsze u.SN określa jedynie właściwość Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych. Przepis ten stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 42 § 1 k.p.k., sama zaś instytucja wyłączenia sędziego na wniosek

(*iudex suspectus*) kształtowana jest w art. 41 k.p.k. Rozpatrzenie wniosku o wyłączenie sędziego obejmującego zarzut braku niezawisłości sędziego lub braku niezależności sądu wymaga przede wszystkim wzięcia pod uwagę treści art. 41 § 1 k.p.k. i art. 42 § 1 k.p.k., które przewidują wyłączenie sędziego na jego żądanie lub na wniosek strony, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie.

Każdy wniosek o wyłączenie sędziego musi spełniać wymogi konstrukcyjne, które pozwalają na jego merytoryczne rozpoznanie. Dotyczy to w szczególności wymagania, aby oprócz postawienia wniosku o wyłączenie sędziego od rozpoznania konkretnej sprawy, sformułowano stosowne zarzuty, ich uzasadnienie i – w miarę możliwości – wykazano lub chociażby uprawdopodobniono okoliczności wskazujące na brak bezstronności lub niezawisłości sędziego, którego wniosek dotyczy (wniosek *in concreto*) (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 maja 2020 r., I NWW 7/20). Braki konstrukcyjne wniosku obejmujące brak zarzutów, brak ich uzasadnienia lub choćby uprawdopodobnienia przez podanie okoliczności faktycznych, na podstawie których można zweryfikować zasadność stawianych zarzutów (wniosek *in abstracto*), uniemożliwiają merytoryczne rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego na podstawie art. 26 § 2 u.SN. Dopiero całościowa ocena konkretnego wniosku, przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności i rodzaju podnoszonych w nim argumentów pozwala w konkretnej sprawie na uznanie, że mamy do czynienia z wnioskiem obejmującym zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 20 maja 2020 r., I NWW 9/20; 3 czerwca 2020 r., I NWW 16/20; 3 czerwca 2020 r., I NWW 28/20).

W powyższym kontekście Sąd Najwyższy w pełni podziela pogląd wyrażony w orzecznictwie Sądu Najwyższego, zgodnie z którym podstawą do pozostawienia wniosku bez rozpoznania, w oparciu o przepis art. 26 § 3 u.SN, jest sytuacja, w której wniosek nie spełnia warunków konstrukcyjnych (nie podaje okoliczności faktycznych i ich oceny prawnej, uzasadnienia lub uprawdopodobnienia zawartych w nim twierdzeń) lub ma charakter abstrakcyjny, tj. nie odnosi się do konkretnej sprawy lub dotyczy kwestionowania samego statusu sędziego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 maja 2020 r., I NWW 7/20,

z 3 listopada 2022 r. I NWW 152/22, z 14 grudnia 2022 r. I NWW 237/22, z 29 grudnia 2022 r. I NWW 149/21).

Do analogicznych wniosków prowadzi również analiza orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, który oceniając dopuszczalność wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wielokrotnie podkreślał, że co do zasady należy domniemywać spełnienie przez sąd krajowy wymogów określonych w art. 267 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej, niezależnie od tego w jakim składzie sędziowskim sąd ten orzeka. Domniemanie to może zostać obalone, jeżeli prawomocne orzeczenie sądowe wydane przez sąd krajowy lub międzynarodowy prowadziło do uznania, że sędzia lub sędziowie orzekający jako sąd nie są sądem niezawisłym, bezstronnym i ustanowionym uprzednio na mocy ustawy w rozumieniu art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE w świetle art. 47 akapit drugi Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (z ostatnich zob. wyroki Trybunału z 13 października 2022 r. w sprawach C-355/21 oraz C-698/20).

4. Przenosząc powyższe ustalenia na grunt niniejszej sprawy należy w pierwszej kolejności zaznaczyć, że wnioskodawcy w niniejszej sprawie opierają swój wniosek o informację, iż w innych sprawach w stosunku do sędziego P. U. składano wnioski o wyłączenie od orzekania z powodu powołania sędziego przy udziale KRS ukształtowanej po 2017 r. Przy tym wniosek nie przedstawia żadnych zarzutów czy okoliczności wyjaśniających podstawę żądania wyłączenia sędziego. Wnioskodawcy uzasadniając żądanie wyłączenia sędziego powołali się natomiast na postanowienie Sądu Najwyższego z 16 września 2021 r., I KZ 29/21, załączając jego wydruk. Wniosek ten nie spełnia zatem warunków konstrukcyjnych, ma charakter abstrakcyjny. Zatem już z tego powodu wniosek należało pozostawić bez rozpoznania. Poza tym, bez znaczenia w przedmiotowej sprawie pozostają podnoszone przez wnioskodawców okoliczności związane z tokiem postępowania, w szczególności kwestionujące prawidłowość przesłuchania jednego ze świadków. Okoliczność ta nie pozostaje w związku ze złożonym wnioskiem o wyłączenie sędziego, której dodatkowo badanie pozostaje poza kognicją Sądu Najwyższego. Wniosek ten nie spełnia zatem warunków konstrukcyjnych, ma charakter abstrakcyjny. Zatem już z tego powodu wniosek należało pozostawić bez rozpoznania.

5. Poza tym, w istocie formułowany we wniosku w przedmiotowej sprawie zarzut sprowadza się wyłącznie do kwestii powołania sędziego. Jak wskazano natomiast powyżej, ustawa o Sądzie Najwyższym jednoznacznie stanowi, że wniosek, o którym mowa w art. 26 § 2 u.SN, pozostawia się bez rozpoznania, jeżeli obejmuje ustalenie oraz ocenę zgodności z prawem powołania sędziego. Konsekwentnie rozpatrzenie sformułowanego przez skarżącego wniosku nie mieści się zatem w granicach formalnych kontroli realizowanej przez Sąd Najwyższy na podstawie art. 26 § 2 u.SN (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 29 czerwca 2021 r., I NWW 45/21; 12 maja 2021 r., I NWW 25/21) i należy pozostawić go bez rozpoznania.

6. Niezależnie od wymienionych uprzednio okoliczności uzasadniających pozostawienie bez rozpoznania rozpatrywanego wniosku należy na marginesie zauważyć, że uchwała Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 (do której odniesienie znajduje się w przedstawionym we wniosku postanowieniu SN o sygn. akt I KZ 29/21), na mocy wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 20 kwietnia 2020 r. (U 2/20) utraciła swój walor normatywny jako niezgodna z art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji RP, art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz.U. 2004, nr 90, poz. 864/30, ze zm.) oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, bowiem orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne (art. 190 Konstytucji RP).

Na marginesie także podkreślić należy, że z treści wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, A.K. i in. przeciwko Sądowi Najwyższemu nie wynika, by powołanie sędziego sądu powszechnego na wniosek KRS w składzie, wynikającym z przepisów ustawy z 8 grudnia 2017 r. mogło prowadzić automatycznie do kwestionowania niezawisłości sędziego lub niezależności sądu orzekającego z jego udziałem. Wprost przeciwnie, wyrok ten jednoznacznie wskazuje, że powołanie sędziego na wniosek tak ukształtowanej KRS może być wprowadzie jedną z przesłanek pozwalających na uznanie sędziego za niedostatecznie niezawisłego lub sąd z jego udziałem za pozbawiony przymiotu niezależności, jednak bynajmniej nie jest to przesłanka wystarczająca

(por. postanowienia Sądu Najwyższego z: 6 maja 2020 r., I NWW 30/20; 8 maja 2020 r., I NWW 7/20; 20 maja 2020 r., I NWW 15/20). W wyroku z 19 listopada 2019 r. TSUE stwierdził m.in., że: „Stopień niezależności KRS od władzy ustawodawczej i wykonawczej przy wykonywaniu zadań powierzonych jej przez ustawodawstwo krajowe jako organowi, któremu na mocy art. 186 Konstytucji powierzono misję stania na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów, może mieć znaczenie przy dokonywaniu oceny, czy wyłonieni przez nią sędziowie będą w stanie spełnić wymogi niezawisłości i bezstronności wynikające z art. 47 karty praw podstawowych.” (pkt 139). Tym samym, okoliczność ewentualnego braku niezależności KRS sama w sobie nie może prowadzić do uznania sędziego powołanego na wniosek KRS za nie odznaczającego się walorem niezawisłości lub sądu za nie będący niezależnym. Dopiero bowiem suma okoliczności wskazanych w pkt 147-151 wyroku TSUE oraz dodatkowo brak niezależności KRS, może prowadzić do podważenia niezależności sądu. Zatem nawet uznanie, że KRS nie jest niezależna, w braku innych okoliczności, wskazanych w pkt 147-151 wyroku TSUE nie pozwala na przyjęcie, że sąd z udziałem sędziego powołanego na wniosek KRS w składzie wynikającym z przepisów ustawy z 8 grudnia 2017 r. nie jest niezależny. Podobnie w wyroku z dnia 22 lutego 2022 r. w sprawach połączonych C-562/21 PPU i C-563/21 PPU Openbaar Ministerie Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wprost stwierdził m.in., iż okoliczność, że dany organ, taki jak KRS, uczestniczący w procesie powołania sędziów, składa się w przeważającej mierze z członków władzy ustawodawczej lub wykonawczej lub osób wybranych przez taką władzę, nie może wystarczyć do uzasadnienia odmowy przekazania danej osoby. Jak zaznaczył, okoliczność ta nie może wystarczyć do stwierdzenia, że dana osoba w wypadku przekazania byłaby narażona na rzeczywiste ryzyko naruszenia jej prawa podstawowego do rzetelnego procesu przed sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy (pkt 74, 87, 98). Jak wskazał TSUE, w ramach drugiego etapu badania wykonujący nakaz organ sądowy powinien ocenić, czy systemowe lub ogólne nieprawidłowości stwierdzone na pierwszym etapie badania mogą skonkretyzować się w wypadku przekazania danej osoby do wydającego nakaz państwa członkowskiego i czy, w szczególnych okolicznościach sprawy,

ta osoba jest narażona na rzeczywiste ryzyko naruszenia jej prawa podstawowego do rzetelnego procesu przed sądem (pkt 82). Osoba, której dotyczy europejski nakaz aresztowania, powinna przedstawić konkretne okoliczności wykazujące, że systemowe lub ogólne nieprawidłowości systemu sądownictwa miały konkretny wpływ na sposób rozpatrzenia jej sprawy karnej lub będą mogły, w razie przekazania, mieć taki wpływ (pkt 83).

Składający wniosek nie przytoczyli natomiast żadnych okoliczności odnoszących się do sędziego Sądu Apelacyjnego P. U. o wyłączenie którego wnioskują, których ewentualne wystąpienie pozwalałoby stwierdzić, istnienie wątpliwości co do niezawisłości tego sędziego lub co do niezależności sądu orzekającego z jego udziałem, co mogłoby prowadzić do zakwestionowania ich bezstronności, to tak skonstruowany wniosek o wyłączenie nie mógł odnieść zamierzonego skutku.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji.